

Rupnik va a l'escola

Dm, 1/09/2020 per Eloi Aran Sala

[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

D'acord, més que anar a l'escola el jesuïta i artista eslovè [Marko Rupnik](#) ha creat escola. Potser molts lectors desconeixen a aquest autor i la seva "escola", el [Centre artístic Aletti](#), però molts de nosaltres podem reconèixer-lo en la imatge o logotip que va motivar l'any de la misericòrdia de 2016.

A Catalunya, Marko Rupnik ha estat recentment [notícia](#) pel projecte de decoració del lateral de l'església del Santuari de la Cova de Sant Ignasi, que s'emmarca dins del cinquè centenari de l'estada de Sant Ignasi de Loiola, fundador de l'orde religiosa a la qual pertany l'artista, a Manresa, on va escriure els Exercicis Espirituals. Ara bé, la primera intervenció de l'artista als bisbats amb seu a casa nostra no va ser a Catalunya pròpiament, sinó a la parròquia [de Sant Julià de Lòria](#), a Andorra, el maig de 2019. Hi ha però una altra intervenció de Rupnik que ha passat més desapercebuda pels mitjans, tot i estar situada a la mateixa ciutat de Barcelona: la renovació de l'església escolar del Col·legi Montserrat, titularitat de la Sagrada Família de Natzaret, finalitzada durant el juliol de 2019. Després d'haver visitat la capella escolar amb la M. Mar Sánchez Izuel, directora del centre, apunto algunes reflexions entorn aquest espai des d'una perspectiva pastoral i arquitectònica. Abans, però, convé veure el vídeo que va elaborar el mateix centre:

La innovació pedagògica també afecta la innovació de l'acció pastoral de l'escola

Segurament hi ha moltes altres esglésies escolars que necessiten una reforma urgent abans que la capella del Col·legi Montserrat, que era prou digna i estava ben arreglada. Per què reformar-la doncs? Per un exercici de coherència i concert de renovació d'espais. El Col·legi Montserrat és ben conegut per la transformació dels seus espais educatius, del qual n'ha esdevingut un referent inevitable. La recerca de l'excel·lència pedagògica comporta el plantejament de l'entorn d'aprenentatge, però la capella seguia sense entrar dins d'aquesta recerca per la millora, de forma que resultava xocant accedir a un espai aparentment aliè a la dinàmica educativa del centre. La reforma de la capella del Col·legi Montserrat convida a d'altres centres a plantejar-se quina és la seva proposta didàctica de l'Evangeli a la comunitat educativa i quins espais requereix.

Socialitzar el patrimoni sacre escolar a la comunitat educativa

En l'espai previ d'accés al conjunt de la reforma hi trobem un panell amb un codi QR i una plantilla de sabates al terra, davant la porta principal. Amb aquest codi s'accedeix a una audio-guia que va explicant el sentit de la intervenció al llarg d'uns trenta minuts. Els centres educatius que disposen d'un espai sacre qualificat, en la majoria de casos, no es prenen la molèstia de fer-ne difusió com un valor afegit a la seva proposta educativa. Convidar a la visita i coneixença de l'espai sacre escolar és una de les millors apostes per entendre i compartir el propi carisma i missió institucional.

Un espai amb discurs per treballar la Narració Bíblica

Marko Rupnik pot haver dissenyat i reformat moltes capelles, però molt possiblement en cap d'elles hi apareixen espais complementaris - a mode *d'Atri dels gentils* - per treballar una aproximació a la fe prèvia al seu ingrés. En el cas de la capella del Col·legi Montserrat s'ha preparat una sala presidida pels dos primers quadres i el vitrall del cancell dissenyats per Rupnik que remetent, dins la memòria estètica col·lectiva, a icones orientals, murals romànics o a les instal·lacions de Taizé pels seus colors ataronjats o el caràcter efímer del traç de les figures. En aquest espai, més enllà de la decoració pictòrica, la resta del mobiliari és l'habitual d'ús pedagògic i és on es duu a terme el projecte **GodlyPlay** amb els alumnes. La temàtica del mural és el relat de la fe de Pere quan és convidat a caminar damunt les aigües (Mt 14, 22-32), text que porta també a preguntar per l'estat de la pròpia fe de l'alumnat.

Pels qui no coneguin el projecte *GodlyPlay*, només apuntar breument que es tracta d'una proposta de treball del relat bíblic a través de la metodologia pedagògica Montessori, del qual les religioses de la Sagrada Família de Natzaret en són bones coneixedores i porten anys duent-ho a la pràctica i oferint-ne formació.

Podria caure fora de la visita però també és molt interessant anar a l'altre espai de treball de *GodlyPlay*. És interessant perquè es tracta de l'aprofitament d'un espai aparentment residual i que sol ser font de sorpreses en moltes capelles: el darrera del presbiteri. Integrades en el gran mosaic s'endevinen un parell de portes situades als extrems respectius del pany de paret. Una, com és d'esperar, dona accés a la sagristia mentre que per l'altra s'accedeix a la visió de l'antic frontal de la capella escolar, tot un detall de preservació de la memòria d'un espai significatiu per la comunitat religiosa. Curiosament, el sagrari de tapa opaca a la part de la capella aquí es mostra com una capsa de llum en aquest espai que té l'encant "d'allò amagat" o secret.

Un espai habitat per la comunitat religiosa escolar

És un fet incontestable que les comunitats religioses titulars de centres educatius han anat a la baixa o han tendit a deslocalitzar-se del recinte escolar, normalment cercant ser més testimonials i properes en barris més desfavorits. Aquesta visió ha comportat, de retruc, un cert replegament de la vida de la comunitat religiosa que sí s'ha mantingut a l'escola, preferint sovint dur una vida de pregària en la intimitat d'un petit oratori exclusiu més que no pas emprant el mateix espai sacre escolar. Aquest no és el cas de la capella del Col·legi Montserrat, on la comunitat religiosa fa ús del mateix espai sacre escolar que la comunitat educativa. És una bona manera de fer visible la presència de la comunitat religiosa a l'escola i també de donar valor a l'espai sacre compartit per tots.

Aprendre a "jugar" en el nou espai sacre escolar

Resulta interessant també l'aposta de renovació litúrgica de la nova capella. Anteriorment l'assemblea es disposava de forma lineal mirant cap al presbiteri. En la nova distribució s'ha combinat l'espai central amb el lineal, disposant un espai central el·líptic buit al mig rodejat per les bancades i reservant els seus extrems oberts per a un presbiteri de menors dimensions que s'avança cap al centre enfrontat a l'àmbit litúrgic de l'ambó situat a l'extrem de l'accés. És una actuació que posa de relleu els dos pols de la celebració eucarística, la taula de la Paraula i la taula del Pa i el Vi. L'espai propicia la catequesi vivencial de la celebració alhora que l'actualitza segons l'esperit dels documents conciliaris tot cercant la "actuosa

participatio” de l’alumnat.

El canvi de distribució espacial de l’assemblea comporta inevitablement la pregunta “com es celebra una missa aquí?” perquè no estem acostumats a aquesta mena de distribució però, alhora, és una oportunitat per redescobrir la litúrgia com un joc, tal com apuntava Romano Guardini en un dels clàssics de la literatura cristiana del s.XX: *l’Esperit de la litúrgia*.

Déu està en els detalls

“Déu està en els detalls” és una frase atribuïda a un dels pares de l’arquitectura moderna, Ludwig Mies van der Rohe, però també es pot apreciar en la cura de la composició d’aquest espai entès com una obra d’art total: des del mobiliari fins a la simbologia o la il·luminació. El taller del Centre artístic Aletti s’ha encarregat de la totalitat de l’espai i trobem certs elements que es repeteixen i dialoguem amb la intervenció realitzada a Sant Julià de Lòria, com ara els tipus de lampadaris, els bancs, la proporció i ornamentació de l’altar, les set flames en el frontal de l’ambó, etc. No és que es tracti d’una mena d’estil “retail” per capelles, com qui implementa una marca corporativa en una cadena de botigues que pot estar a qualsevol país del món, però sí que hi ha un seguit de posicionaments i detalls característics adaptats ara a la realitat d’una capella escolar.

Finalment, només resta convidar al lector a visitar l’espai i, en cas d’estar interessat en espai sacre escolar, a inscriure’s a la formació del Departament de Pastoral de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, “**Criteris i disseny d’espais per a la pastoral educativa (ONLINE)**” ([Programa](#) / [Inscripció](#)).